

Jak se bádá na pískovně

Text: Ing. Eliška Vinklerová, Mgr. Petra Konvalinková, Ph.D.

V pískovně Cep II v jižních Čechách vznikl unikátní projekt. Po roce soustředěného botanického a entomologického bádání navrhl tým výzkumníků rekultivaci, která poslouží ochraně přírody i dalšímu vědeckému výzkumu. Výjimečnost tohoto projektu přesvědčila i porotu soutěže Quarry Life Award a zajistila mu první místo v národním i mezinárodním kole prvního ročníku této soutěže. Díky tomu, že společnost Českomoravský štěrk, které pískovna patří, projekt realizoval, vzniká na Třeboňsku největší plocha přírodě blízké obnovy. Nechte se inspirovat vítězi a připojte se k objevování biodiverzity pískoven a lomů v druhém ročníku soutěže.

Realizace vítězného projektu prvního ročníku soutěže

Návrh projektu „Cep II – pískovna pro biodiverzitu“ zaujal porotu soutěže na podporu biodiverzity Quarry Life Award a probíhal se tak mezi soutěžící a podpořené projekty. Badatelský tým, vedený Klárou Řehounekovou z Jihočeské univerzity, se hned zjara pustil do první, výzkumné části projektu. Zaměřil se na srovnání druhové bohatosti v různých typech rekultivací provedených v minulosti na této lokalitě. Po druhých rostlin a hmyzu pátrali členové

týmu v „divoké“ části pískovny, která byla z iniciativy Správy CHKO Třeboňsko před 15 lety ponechána samovolnému vývoji, stejně jako v tradičně rekultivované části s vysázenou borovicí lesní. Na podzim porovnali botanici i zoologové počty nalezených a zastoupení ohrožených druhů mezi různými typy rekultivací. Potvrdila se jim jejich dosavadní zkušenost z jiných částí republiky: plochy ponechané spontánní nebo řízené sukcesí hostí daleko větší množství vzácných a ohrožených druhů než borové monokultury. Navíc přišli na to, že

▲ Pískovna CEP II na Třeboňsku

zdaleka nejzajímavější jsou z pohledu ochrany ohrožených druhů „pláže“, tedy plochy sloužící k extenzivní rekreaci. Právě narušování povrchu lidmi je z dlouhodobého hlediska vítanou možností, jak zachovat v pískovných mozaiku cenných bezlesých stanovišť.

Na základě výsledků doporučili soutěžící v druhé fázi projektu způsob péče o stávající rekultivované plochy a navrhli podobu části pískovny určené k další rekultivaci. Pod dohledem soutěžících biologů z Jihočeské univerzity a z občanského sdružení Calla, ve spolupráci se Správou CHKO Třeboňsko a díky realizaci společnosti Českomoravský štěrk, se tak začaly rýsovat nové obrysy břehu. Na většině území byl upraven terén tak, aby vznikly co nejrozmanitější podmínky pro osídlení pískomilnými či mokřadními rostlinami a živočichy. Zároveň bylo snahou vytvarovat břeh tak, aby zůstal domovem těchto druhů po co nejdelší dobu bez dalších nutných obnovných zásahů. Bylo vyhloubeno několik desítek tůní o různé velikosti a navezena sada kopečků písku. Takto upravený břeh byl ponechán samovolnému vývoji. Nové plochy spolu s obdobnými staršími na pískovně Cep II tvoří dohromady největší plochu, která je v současnosti v českých pískovných ponechána přírodě blízké obnově.

Vývoj ploch je od letošního jara znovu bedlivě sledován, botanická část týmu také zkoumá, jak se do vývoje vegetace promítá vlhkost, sklon svahu nebo členitost povrchu. Vegetace se podle předpokladů vědců zatím prosazuje pomalu. Přesto se už nyní v těchto čerstvě opuštěných plochách vyskytují desítky rostlin a živočichů. Z ohrožených druhů

▲ Jiří Řehounek z vítězného týmu prvního ročníku soutěže v jihočeské pískovně

▼ Rákosníček *Donacia versicolorea*. Foto: Jiří Řehounek

▼ Bělolist nejmenší. Foto: Jiří Řehounek

Přírodě blízkými způsoby obnovy území zde rozumíme především spontánní sukcesí (samovolné zarůstání lokality) nebo usměrněnou (řízenou) sukcesí, případně zásahy, které podporují některá ohrožená společenstva či druhy (např. úprava kolmých stěn pro hnízdění břehule říční).

▲ Blatnice skvrnitá. Foto: Jiří Řehounek
▼ Mravkolev běžný. Foto: Jiří Řehounek

botanici zaregistrovali například typické pískomilné druhy kolencec Morisonův a bělolist nejmenší. Entomology zase potěšil výskyt ohrožených druhů brouků a pavouků, jako krasce osmiskvrnného, velmi vzácného svižníka písčinného nebo pavouka slídačka břehového. Útočiště zde našli také obojživelníci, např. vzácná blatnice skvrnitá, a úspěšně zde vyhnízdil kulík říční.

V národním kole soutěže bodovaly také další tři zajímavé projekty. I ty přinesly užitečné výsledky a mohou být dobrou inspirací pro další zájemce o podporu biodiverzity v lomech a pískovnách. Dva z vítězů se zabývali průzkumem vápencových lomů, Špičky v Českém krasu a Mokré v Moravském krasu. Hlavním výstupem týmu z lomu Špička, vedeného Barbarou Křížkovou z Univerzity Karlovy, byl návrh plánu péče o biodiverzitu lomu a jeho okolí. Marii Vymazalové z Masarykovy univerzity se zase podařilo navrhnout pro lom Mokrá rekultivaci, ve které spojila dvě věci najednou – uložení nevyužitelné suroviny tak, aby posloužila přírodě blízké obnově. Vítězný projekt týmu Lucie Jánošíkové z Mendelovy univerzity se od předchozích dvou lišil; vydal se totiž cestou vzdělávací. Žáci ZŠ Mokrá absolvovali se členy týmu několik exkurzí do lomu a biologické poznatky a dojmy, které zde nabyli, přenesli také do výtvarných děl.

Více o národních i mezinárodních vítězích prvního ročníku soutěže se můžete dozvědět na stránkách www.quarrylifeaward.cz.

I vy můžete objevovat a podpořit biodiverzitu v lomech a pískovnách

Po úspěchu prvního ročníku vyhlásila skupina HeidelbergCement

letos v září druhý ročník mezinárodní vědecké a vzdělávací soutěže Quarry Life Award, a to ve 21 zemích. Cílem soutěže je posílit povědomí o biologické hodnotě těžebních prostorů a přispět tak k ochraně a podpoře zdejší biodiverzity.

Soutěžít mohou studenti, výzkumníci a vědečtí pracovníci, ale také další zájemci o tuto problematiku. Do soutěže se můžete přihlásit samostatně nebo v týmu. Přihláškou do soutěže je stručný návrh projektu, který přispěje k ochraně a podpoře biodiverzity lomů a pískoven a povede k posílení povědomí o biologické hodnotě těžebních prostorů. Návrhy můžete podat v některé z následujících kategorií: Zvýšení obecného povědomí, Posílení biodiverzity, Inovace a biodiverzita, Biodiverzita a vzdělávání, Studentský projekt. Uzávěrka přihlášek do soutěže je 1. března 2014.

Z přihlášených návrhů vybere odborná porota v každé zemi pět nejzajímavějších projektů. Jejich autorům bude v období od března do září 2014 umožněn přístup do vybraného lomu či pískovny a obdrží také finanční příspěvek 500 euro k částečnému pokrytí projektových nákladů. Výzkumný či vzdělávací projekt zakončí soutěžící shrnutím výsledků do závěrečné zprávy. Ty na podzim posoudí národní a mezinárodní porota a vybere vítěze soutěže. Národní porota ocení ve své zemi tři vítěze, kteří obdrží finanční odměnu ve výši 5 000 euro, 3 000 euro a 1 500 euro. Mezinárodní porota vybere v prosinci 2014 šest celosvětových vítězů ze všech národních projektů. Finanční odměnou 10 000 euro bude oceněn nejlepší projekt v každé z pěti kategorií a celkový vítěz soutěže získá odměnu ve výši 30 000 euro. ■

▲ Vymodelované břehy pískovny. Foto: Jiří Řehounek
▼ Zeměžluč okolkatá. Foto: Jiří Řehounek

V České republice jsou do soutěže zařazeny následující lomy a pískovny pořadatelských společností Českomoravský cement a Českomoravský štěrk: Branžovy, Mokrá-Břidla, Cep I, Tasovice a Tovačov.

Veškeré informace o soutěži naleznete na www.quarrylifeaward.cz